

LOKÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN PRO STATUTÁRNÍ MĚSTO OLOMOUC

Katalog vznikl během realizace projektu CZ.1.07/1.2.00/27.0024 „Tvorba pilotních vzdělávacích koncepcí v sedmi obcích, podporujících rovný přístup ke vzdělávání.“
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

ÚVOD

Vzdělání lze považovat za jeden ze základních předpokladů kvalitního života v evropských podmínkách a vzdělávání za jednu z nejzásadnějších oblastí při řešení problematiky sociálního vyloučení. Snížení neúspěchu ve vzdělávání se vyplatí jednotlivci i společnosti, protože úspěšné dokončení úplného středního vzdělání zajišťuje lidem možnost lepšího uplatnění na trhu práce a snižuje pravděpodobnost jejich závislosti na státní pomoci. Investice do předškolní, základního a středního vzdělávání pro všechny jsou tak jednou z možných cest z bludného kruhu chudoby.

V rozmezí let 2012 – 2014 Člověk v tísni o. p. s. realizoval v sedmi obcích České republiky projekt nazvaný Vzdělávací koncepce, který zvolna navazoval na předchozí projekt Do lavic!, přičemž vycházel z jeho poznatků např. v oblasti řešení problematiky záškoláctví. Projekt Vzdělávací koncepce se zaměřoval na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to jak přímou podporou dětí i celých rodin (profesní poradenství, doučování v rodinách), tak lokálním síťováním a plánováním, které taktéž může pozitivně ovlivnit udržení těchto dětí v hlavním vzdělávacím proudu. V některých městech vznikaly nové expertní skupiny, v jiných se vycházelo z již zavedených platforem setkávání s cílem vytvořit soubor opatření zaměřených na základní školství. V Ústí nad Labem, Bílině, Chomutově, Sokolově, Kladně, Liberci a Olomouci tak vznikly obsahově blízké dokumenty reflektující však výchozí stav i reálné možnosti změn v daném městě.

Plán opatření pro základní školy statutárního města Olomouce vznikl během roku 2014 ve spolupráci koordinátora lokálního rozvoje v oblasti vzdělávání olomoucké pobočky o. p. s. Člověk v tísni a vedoucí odboru školství města Olomouce a navazuje na předchozí strategické dokumenty. Jde o soubor doporučení pro město Olomouc, který má s minimem finančních výdajů potenciál zlepšit situaci ve vzdělávání žáků ze sociálně vyloučeného prostředí. Je tedy na samotném zřizovateli, jak s tímto souborem navržených opatření naloží.

Základní školství v Olomouci

Statutární město Olomouc zřizuje 19 příspěvkových organizací - základních škol, do nichž je zařazeno 25 základních škol. V základních školách bylo k 1. 9. 2013 vzděláváno celkem 7 556 žáků v 340 třídách, což je o 273 žáků a 6 tříd více než ve školním roce 2012/2013. V posledních letech narůstá počet žáků, což souvisí s demografickými změnami posledních let. Počet narozených dětí v Olomouci kulminoval v roce 2009 počtem 1231 a od té doby mírně klesá; to znamená, že v roce 2015 bude do škol nastupovat nejsilnější ročník. Nicméně i tak je naplněnost příspěvkových organizací 61,99% - dle informací školského odboru ovšem oficiální kapacity škol neodpovídají reálnému stavu využívaných prostor, kdy je množství tříd adaptováno na odborné učebny. Vedle škol zřizovaných městem v Olomouci dále působí dvě soukromé základní školy a jedna církevní. V obvodu ORP Olomouc se nachází dalších 35 škol, což představuje jeden z největších obvodů v republice. Odbor školství je samostatným odborem (na rozdíl od mnoha měst u nás), rozpočtovou a platovou agendu v přímé i přenesené působnosti zajišťuje celkem 10 pracovníků.

Ve školním roce 2013/2014 se v základních školách vzdělávalo celkem 144 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Žákem se speciálními vzdělávacími potřebami je podle školského zákona osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Speciální vzdělávací potřeby žáků zjišťuje školské poradenské zařízení - Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Olomouckého kraje. Nejčastějším druhem postižení je porucha učení – z celkového počtu 144 žáků bylo 92 žáků s poruchou učení. Ve školním roce 2013/2014 byli k 26 žákům v 9 základních školách přiděleni asistenti pedagoga s celkovým počtem úvazků 15,36.

Základní školství ve strategických dokumentech Statutárního města Olomouc

Základním strategickým dokumentem hanácké metropole je *Strategický plán rozvoje města Olomouce a mikroregionu Olomoucko*, který je od roku 2000 aktualizován, nicméně poslední aktualizace proběhla v roce 2007. Implementace strategického plánu a plnění jednotlivých definovaných cílů je dle webových stránek města průběžně monitorováno a pravidelně předkládáno radě i zastupitelstvu města (což není možné z pozice občana ověřit, akční plány neobsahují ani termíny či zodpovědné odbory). Tento plán žádným způsobem nezohledňuje skutečnost, že město je zřizovatelem základních škol, jediná strategická úloha ve vzdělávání je připisována spolupráci města s vysokými školami.

Mnohem větší význam měl v posledních letech plán IPRM, který souvisel se zacíleným čerpáním fondů Evropské unie. „Atraktivní a konkurenceschopná Olomouc“ se má mezi jiným stát i na základě investic do základního školství. Programový dokument se věnuje i problematice inkluze, kde přímo konstatuje: „Významná je také podpora, kterou město poskytuje na pomoc začleňování sociálně vyloučených osob do systému vzdělávání, které se děje například formou vytváření individuálních

vzdělávacích plánů nebo přítomností asistenčních osob při výuce u handicapovaných dětí.“¹Toto tvrzení je ovšem nepravdivé, protože tvorba IVP u sociálně znevýhodněných žáků je velmi výjimečná, a navíc není nikdy financovaná z rozpočtu města a asistenty pedagoga vždy platí ze svého rozpočtu kraj. Bohužel není toto konstatování doplněno potřebami, na které by se mohl plán zaměřit.

Hlavní problémy základního školství v krajském městě byly stanoveny následovně: „Bohužel u některých základních i mateřských škol se žáci i pedagogové setkávají se špatným technickým stavem budov a nedostatečnou kapacitou prostor. To se týká nejen učeben, ale také školních hřišť a tělocvičen a jejich příslušenství. Zlepšení dané situace by vedlo ke zkvalitnění vzdělávání a výchovy dětí. Další možnosti rozvoje a modernizace škol leží v oblasti zavádění informačních systémů. Výchovnou a vzdělávací stránku lze dále rozvíjet zapojením nových vzdělávacích systémů a podporou mimoškolních aktivit dětí a samozřejmě také dalším vzděláváním pedagogů.“ Zvyšování kvality je v tomto kontextu tedy chápáno skrze investice do infrastruktury, což má své oprávnění, ale zároveň je to velmi zjednodušující předpoklad. Možnost propojení s financováním tzv. „měkkých“ projektů olomoucké IPRM nevyužilo, takže výsledkem dotací jsou převážně opravená sportoviště základních škol.

Sociální inkluze a vzdělávání

Za poměrně progresivní je možné v Olomouci označit komunitní plánování. V roce 2006 byl městem zpracován a schválen 1. Rámcový komunitní plán sociálních služeb pro rok 2007-2008 s cílem zlepšit kvalitu a koordinaci sociálních služeb a lépe je přizpůsobit skutečným potřebám občanů města. Od té doby se plán ve tříletých intervalech vyhodnocuje a znovu vytváří. Komunitní plánování je zacíleno na vytipované sociální skupiny se specifickými potřebami, jakými jsou např. děti a mládež, občané se zdravotním či mentálním postižením, senioři, etnické menšiny. Problematika inkluze spadá do dvou oblastí: děti a mládež a etnické skupiny. V současném plánu je v oblasti etnických menšin pamatováno hlavně na udržení a rozvoj stávajících sociálních služeb, z nichž mají ke vzdělávání vztah hlavně sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dílní cíle: eliminace záškoláctví a posílení motivace ke vzdělávání) a nízkoprahová zařízení.

V letech 2010-2012 bylo město Olomouc klíčovým partnerem projektu *Vytvoření a podpora Lokálního partnerství pro sociálně vyloučenou lokalitu Přichystalova 70*, který byl do jisté míry ekvivalentem působení vládní Agentury pro sociální začleňování (realizátorem projektu byla organizace Podané ruce). Projekt byl zaměřen na koordinaci poskytovatelů sociálních služeb, samosprávy, neziskových organizací a dalších zainteresovaných subjektů tak, aby poskytované služby a aktivity byly komplexní, efektivní a vedly ke zlepšení situace obyvatel v lokalitách ohrožených sociálním vyloučením, které služby využívají. Tohoto cíle mělo být dosaženo zavedením principu Lokálního partnerství, návazným vzděláváním a evaluační činností zúčastněných organizací. Hlavním výstupem projektu bylo vytvoření komplexní strategie a plánu služeb pro obyvatele lokalit na období

¹ Integrovaný plán rozvoje města Olomouc, Atraktivní a konkurenceschopná Olomouc, s. 80, ke stažení na: http://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/62_/6263/dokument-iprm-ako-schvaleny-zmena14.cs.pdf

v horizontu 5 let.² *Akční plán Lokálního partnerství Přichystalova – Holická pro období 2013–2017* představuje první ucelený dokument věnovaný sociálnímu začleňování v Olomouci. Bohužel jeho platnost byla výrazně oslabena paralelním nekoordinovaným „rozpuštěním“ vyloučené lokality Přichystalova. Nicméně v rámci tohoto plánu byla pozornost věnována i problematice vzdělávání a předkládaný plán de facto představuje aktualizaci oblasti Vzdělávání akčního plánu.

Pracovní skupiny Vzdělávání v rámci Lokálního partnerství se v roce 2013 účastnili:

- Člověk v tísni: Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.
- CPIV: Bc. David Rygel
- Charita Olomouc: Mgr. Pavlína Jánová, Mgr. Šárka Filipovičová
- MMOI (odbor školství): PhDr. Hana Fantová
- MMOI (odbor sociálních věcí): Mgr. Květoslav Richter, Mgr. Roman Kupka, PhDr. Dagmar Žáková
- ZŠ dr. M. Horákové: Mgr. Milan Král
- ZŠ Přichystalova: Mgr. Helena Drexlerová
- ZŠ a MŠ Nedvědova 17: Mgr. Pavel Pala

Logika výběru uvedených institucí i osob vycházela ze zaměření na největší olomouckou vyloučenou lokalitu, ze které docházeli žáci do tří škol a kde poskytovaly své sociální služby Charita a Magistrát města. Pracovní skupina také navazovala na dřívější nárazové aktivity, kdy školy s vyšším podílem sociálně znevýhodněných žáků hledaly podporu ve vymáhání oprávněných požadavků (omlouvání nepřítomností, domácí příprava, placení pomůcek apod.) u OSPODu a neziskových organizací.

Pracovní skupina se přes určité rozdílné perspektivy shodla na tom, že deficity se nacházejí jak na straně žáků a jejich sociálního zázemí, tak na straně škol a dalších subjektů (zde se jednalo hlavně o problematiku hrozící segregace a minimální spolupráce mezi školami a navazujícími službami). Formulovaná vize zní následovně: „Vytvoření podmínek pro zahájení a úspěšné absolvování základní školní docházky pro děti/žáky ze sociálně vyloučeného prostředí. Cílem je, aby za 5 let po přijetí a zavedení jednotlivých opatření došlo k úplnému zapojení žáků se sociálním znevýhodněním do všech škol na území města Olomouce a neexistovalo zde žádné školské zařízení, které přednostně vzdělává žáky se sociálním znevýhodněním.“ Je zřejmé, že problematika (de)segregace byla identifikována členy pracovní skupiny jako zásadní; vedle toho byly formulovány cíle a opatření zaměřené na problematiku prevence záškoláctví, a na rozvoj vícestranné spolupráce v rámci podpora žáka a jeho rodiny.

Jak bylo výše zmíněno, předkládaný dokument z Akčního plánu vychází a rozvíjí jej. Hlavní posun souvisí s důrazem mnohem více kladeným na aktivní a sebevědomou roli zřizovatele při prosazování rovných šancí ve vzdělávání i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Předpokládáme, že v této oblasti leží poměrně velký potenciál, který zatím není příliš obvyklé využívat. Samotné školy či konkrétní učitelé mohou k inkluzi zastávat pozitivní postoj, nicméně podpora a někdy i kontrola ze strany zřizovatele může být garantem naplňování vize citované v předchozím odstavci.

² <http://www.podaneruce.cz/programy-a-pece/vytvoreni-a-podpora-lokalniho-partnerstvi-olomouc/>

Vyhodnocení

Je s podivem, že dosavadní strategie města Olomouce nechávají oblast vzdělávání spíše na pokraji zájmu. Jakoby bylo základní školství jakousi samozřejmou, možná také autonomní oblastí, která se o svůj rozvoj musí postarat sama. Do hledáčku zájmu radních se dostanou převážně mateřské školy v souvislosti s potřebou navyšování kapacit, které je v očích rodičů - voličů tolik žádoucí. Tím samozřejmě Olomouc nijak nevybočuje z naprosté většiny měst, kde se zřizovatelská úloha kromě transferu finančních prostředků omezuje na jmenování nových ředitelů.

Velká část dětí se speciálními vzdělávacími potřebami využívá velmi propracované nabídky speciálních škol v krajském městě a dochází tam. Hlas rodičů požadujících standardní vzdělávací dráhu pro své znevýhodněné dítě je zatím příliš slabý. Sociálně znevýhodněné rodiny mají často ještě menší možnosti i schopnosti orientovat se ve vzdělávací nabídce a podporovat mladé děti a teenagery ve využití povinné školní docházky pro přípravu na sekundární stupeň. Z těchto důvodů se domníváme, že město by mělo trpělivým a argumenty podloženým vysvětlováním prosazovat inkluzivní koncepci základního školství na svém území.

Priorita 1: Platforma pro setkávání s řediteli ZŠ

Dlouhodobý cíl

V Olomouci funguje pravidelné skupinové setkávání ředitelů ZŠ a zřizovatele

1.1 krátkodobý cíl

Zavedení pravidelných setkání zástupců zřizovatele s řediteli škol

Komentář

Zřizovatel aktivně vystupuje v oblasti, kde je třeba systémový přístup.

Preferovaná strategie

Jde o vytvoření platformy pro prezentaci aktivit doporučených zřizovatelem, ale zároveň taky o prostor pro vzájemnou komunikaci a výměnu názorů všech zúčastněných, pro dosažení konsenzu.

Záložní strategie

Nižší frekvence setkávání než jednou za dva měsíce, jiná forma komunikace.

Rizika

Odmítnutí spolupráce ze strany vedení škol.

Krok/opatření

Termín

Zodpovědná osoba

Komentář

1.1.1 Metodické řízení ze strany OŠ

4/2014

OŠ

Příprava zavedení pravidelného setkávání.

1.1.2 Debata s řediteli škol o způsobu realizace platformy setkávání

od 5/2014

OŠ

Vyjasnění představy, rozptýlení obav.

1.1.3 Příprava tvorby strategického plánu

školní rok 2015/16

OŠ

Pro opatření v oblasti inkluze, ale i jiné.

1.2 krátkodobý cíl

Individuální konzultace s řediteli škol

Komentář

Preferovaná strategie

Cílem opatření je zvýšit transparentnost systému individuálního hodnocení práce ředitelů olomouckých ZŠ. Individuální schůzky zřizovatele a ředitelů posílí informační toky a umožní lepší metodickou podporu managementu škol.

Záložní strategie

Ponechat způsob individuálních schůzek ve stávajícím stavu.

Rizika

Odmítnutí aktivní participace ředitelů.

Krok/opatření

Termín

Zodpovědná osoba

Komentář

1.2.1 Příprava metodiky hodnocení ředitelů škol

školní rok 2014/15

OŠ

Jasně parametry hodnocení, se kterými jsou ředitelé seznámeni.

1.2.2 Individuální konzultace s řediteli škol

školní rok 2015/16

OŠ

Dle připravené metodiky

Priorita 2: Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání

Dlouhodobý cíl			
Zamezení koncentrace žáků se sociálním znevýhodněním na několika školách			
2.1 krátkodobý cíl			Komentář
Mapování počtu žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a jejich potřeb.			
Preferovaná strategie U klientů neziskových organizací je navrženo na základě setkávání platformy lokálního partnerství a jeho cílem je zmapovat způsoby a lokality poskytování podpory, jednak také školy, kam identifikovaní žáci docházejí.		Záložní strategie Zřizovatel zvaží způsob mapování přímo na základních školách	Rizika Odmítnutí spolupráce ze strany neziskové organizace, nepřesnost získávaných údajů, nekompatibilita s údaji získanými ze škol.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
2.1.1 Metodické řízení ze strany OŠ	4/2014	OŠ	Příprava mapování, ujasnění postupu.
2.1.2 Mapování počtu žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a jejich potřeb	od 5/2014	Neziskové organizace	Zmapování počtu i způsobů stávající podpory.
2.1.3 Systém zjišťování počtu žáků se sociálním znevýhodněním na školách.	školní rok 2014/15	OŠ	Alternativní, nebo doprovodná strategie
2.2 krátkodobý cíl			Komentář
Zavedení proinkluzivních opatření snižujících riziko segregace.			Zřizovatel aktivně vystupuje v oblasti, kde je třeba systémový přístup
Preferovaná strategie Na základě výsledků mapování dojde k vyhodnocení trendů v docházce žáků se sociálním znevýhodněním na olomoucké ZŠ. Následně dojde k úpravě spádových obvodů tak, aby došlo k rovnoměrnějšímu rozprostření těchto žáků a eliminovalo se riziko segregace.		Záložní strategie Řízená desegregace s větším důrazem na aktivitu škol	Rizika Odmítnutí spolupráce u škol, které nemají s inkluzivním vzděláváním zkušenosti.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
2.2.1 Změna spádovosti	školní rok 2014/15	OŠ	úprava spádových obvodů, aby se eliminovalo riziko segregace.
2.2.2 Spolupráce se ZŠ – vyhodnocení změny spádovosti	následně	OŠ	
2.2.3 Cílená desegregace	záložní strategie	OŠ	V případě neúspěchu předchozích strategií
2.2.4 Řešení ZŠ Přichystalova	2015 a dále	OŠ a ZŠ Nedvědova	Delší proces, zahrnující i nutné investice do budovy a zařízení.
2.3 krátkodobý cíl			Komentář
Rozvoj vícestranné spolupráce v rámci podpory žáka a jeho rodiny.			

Preferovaná strategie Systém může fungovat pouze při intenzivní komunikaci s rodiči žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, kterou budou zajišťovat neziskové organizace, které od počátku na celém procesu participují. Nastavení vícestranné spolupráce při doučování – terénní sociální pracovník spolupracuje s rodiči a žákem a jeho třídním učitelem, případně dalšími pedagogy s cílem zefektivnění přípravy na vyučování a zohlednění žáka ve výuce.		Záložní strategie Status quo – sociální práce v rodinách a NZDM bez výraznějšího přesahu do škol.	Rizika Neztotožnění se s opatřením ze strany neziskových organizací, různorodý přístup ke spolupráci se zřizovatelem.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
2.3.1. Spolupráce zřizovatele s neziskovými organizacemi pro komunikaci s rodiči sociálně znevýhodněných žáků	5/2014	OŠ, neziskové organizace	Organizace mají dostatek informací umožňující poradenství.
2.3.2 Nabídka služeb neziskových organizací ze strany olomouckých škol	Školní rok 2014/15	OŠ, neziskové organizace	Zřizovatel pravidelně sumarizuje nabídku organizací školám.
2.3.3. Nastavení vícestranné spolupráce při doučování	Školní rok 2015/16	OŠ, neziskové organizace, školy	S cílem lepšího zacílení služeb.

Priorita 3: Prevence záškoláctví			
Dlouhodobý cíl: Snížení záškoláctví na olomouckých ZŠ.			
3.1 krátkodobý cíl: Sjednání školních řádů v oblasti omlouvání absencí.			Komentář
Preferovaná strategie Cílem činnosti je sjednocení systému omlouvání absencí u všech základních škol v Olomouci. Změna spočívá v nastavení režimu absencí podléhajících kontrole pro žáky, u kterých je důvodné podezření na skryté záškoláctví, což školský zákon umožňuje.		Záložní strategie Akceptování doporučení alespoň ze strany některých škol.	Rizika Neztotožnění se s opatřením ze strany vedení škol, odmítnutí spolupráce či nedbalé vyžadování dodržování pravidel.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
3.1.1 Jednání s řediteli olomouckých ZŠ	5/2014	OŠ	Cílem je přesvědčit o nutnosti změny.
3.1.2 Sjednání školních řádů – pasáží o omlouvání.	9/2014	OŠ	Na základě proběhlého jednání, včetně možnosti se vyjádřit k návrhu.
3.1.3 Informování rodičů o nově	9/2014	Základní školy	Na počátku školního

nastavených pravidlech			roku.
3.1.4 Nastavení fungování režimu absencí podléhajících kontrole na jednotlivých školách.	9/2014	Základní školy	Učitelé škol rozumí systému a aplikují ho.
3.2 Krátkodobý cíl: Spolupráce s klíčovými aktéry pro prevenci záškoláctví.			Komentář
Preferovaná strategie Jednotný postup škol v oblasti prevence záškoláctví může být efektivní pouze při spolupráci s dalšími subjekty: S pediatry, kteří mohou být školou v individuálních případech požádáni o spolupráci při zjišťování důvodů nepřítomnosti, dále s OSPODem, neziskovými organizacemi a městskou policií.		Záložní strategie Spolupráce alespoň s větší částí pediatrů ve městě.	Rizika Největším rizikem zde jsou postoje některých pediatrů.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
3.2.1 Jednání s pediatry	5/2015	OSV	V případě neúspěchu kolektivního oslovení kontaktovat jednotlivě
3.2.2 Spolupráce s OSV	5/2014	OŠ, OSV	Prevence, vymáhání oprávněných nároků.
3.2.3 Spolupráce s neziskovými organizacemi	6/2014	OŠ	Mediace, bližší spolupráce s rodinou
3.2.4 Využití městské policie	2015	OŠ	Kontrola ve veřejném prostoru
3.3 Krátkodobý cíl: Pravidelné vyhodnocování systému prevence záškoláctví.			Komentář
Preferovaná strategie Podpora škol při realizaci prevence není jednorázovou záležitostí. Zřizovatel by měl získávat data, která svědčí o vývoji počtu průměrných omluvených a neomluvených hodin na školách. Školský odbor by měl koordinovat přenášení informací a příkladů dobré praxe učitelům i mezi jednotlivými školami, měl by kontrolovat přítomnost prevence záškoláctví v rámci plnění minimálního preventivního programu.		Záložní strategie Pouze získávání dat ze škol.	Rizika Bojkot dodávání dat a následné komunikace ze strany ředitelů.
Krok/opatření	Termín	Zodpovědná osoba	Komentář
3.3.1 Pravidelné vyhodnocování systému prevence záškoláctví včetně evidence dat omluvených a neomluvených hodin na ZŠ.	11/2014	OŠ	Vždy na konci roku.
3.3.2 Důležitá role metodika v PPP.	11/2014	OŠ, PPP	Podpora školních metodiků prevence.